

Placat

Anlangende
Hvorledes skal forholdes
For at hæmme
Leediggang i BERGEN,

Samt

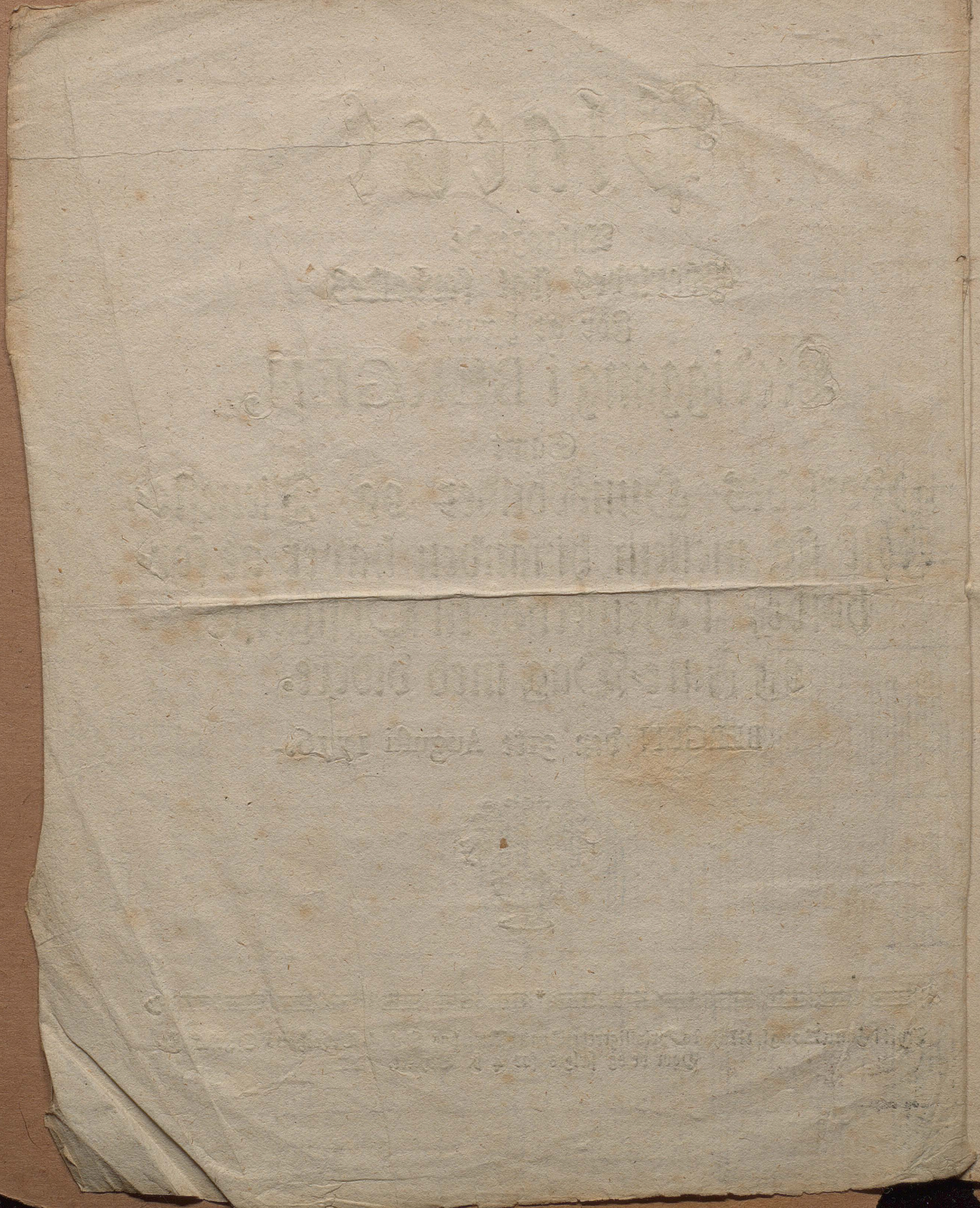
Hvorledes Huusbonder og Tieneste-
Folk sig mellem hinanden haver at for-
holde, i Henseende til Opsigelser
og Fare-Dag med videre.

BERGEN den 3ite Augusti 1776.

Trykt i Hans Kongl. Majests. privilegerede Bogtrykkerie hos Sal. S. Dedeckens Efterlevte.
Hvor de og sælges for 4 S. Stykket.

BT 122

Christian Schouboe, Stiftbe-
falingsmand ober Bergens Stift, og Amt-
mand over det søndre Bergenhusske Amt; Gjør Bitterligt:
At mig er tilhænde kommet Hans Kongelige Majestæts allernaadigste
Rescript af 7de hujus, saa lydende:

CHRISTIAN den Syvende, af Guds Naade
Konge til Danmark og Norge, de Ven-
ders og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen,
Stormarn og Dytmercken, Greve udi Oldenborg
og Delmenhorst.

Bor synderlig Bevaagenhed tilførn! Efter som Du udi Skrivelse
til vores danske Cancellie haver foredraget, at de af dig til at ham-
me Leediggang og Betlere i Bor Kiøbstad Bergen, føyede Foran-
staltninger vel have haft den attraaende Nytte, saa at Betlere, af
Frygt for at opbringes, ey indfinde dem paa Gaderne, og Arbeys-
somhed begynder at tiltage, men tillige, at dersom Leediggang skal
indskrænkes, for med Tiden at kunde hemmes, maa al Anledning
dertil forebygges, allerhelst Ungdommen der i Byen skal dertil være
saa henvendt, at de ey ved Overtalelser samme vil forlade, men
undskyldte sig med deels nyelig at have forladt een eller anden Tje-
neste, og des Marsag maa være leedig, deels med at være fæstet til
Tjeneste, men samme ey endnu haver kundet tiltræde, deels og lade,
som de være villige til arbejde, men under Skin af at være, enten
deres Forældre, eller nogen af deres Slægt til Hielp, ey samme kan
paatage; og under disse med flere Forevendinger, vedblive Løsgien-
gere deres ørkesløse Levnet, hvorved tillige Ungdommen forføres,
saa at de først ved tiltagende Alderdom med et skøbeligt Legeme maa
erkiende

erklende saadant; Saa give Ii dig hermed tilkiende, at Ii, i Anledning af dit derhos allerunderdanigst giorte Forslag, samt for at hemme Leediggang, og tillige at holde Tieneste-Tyende inden de satte Grændier, allernaadigst have funden for godt, følgende, i Overensstemmelse med de for Borens Kongelige Residentz-Stad Kiøbenhavn, under 28de Novembris 1755 og 27de Novembris afvigte Aar ergangne Befalinger, hermed at anordne og befale:

§. 1.

Fare-Dag for Tieneste-Folk af begge Kion skal herefter, som hidindtil, være første Mandag efter Paaske, og første Mandag efter Michels-Dag, dog forbliver det ved Haandværker og andre Laug efter Laugs-Artiklerne og andre derom ergangne Anordninger.

§. 2.

Den Tieneste-Karl eller Pige, som ey indfinder sig ubi sin Tieneste til den fastsatte Faredag, bør bøde 12 β ., tillige Deeling imellem Huusbonden, Politie-Cassen og Tugthuus-Cassen, for hver Dag den udebliver efter rette Faredag, og, kan de udeblivende Tieneste-Folk ey formaae at udrede Bøderne, affortes det dem i det første halve Aars Løn, naar samme er fortient, hvorimod den Huusbonde, som forholder sine Tieneste-Folk at gaae af sin Tieneste rette Faredag efter lovlig Opsigelse, bør i deres Sted betale Bøderne, og desuden erlægge en Mulet af 2 Rdr., til lige Deeling imellem Manufactur- og Politie-Cassen.

§. 3.

Opsigelsen, hvad enten den skeer af Huusbond eller Tiener, skal skee Bidnesfast 12 Uger for Paaske-Dag eller Michels-Dag, og maa ingen Opsigelse paa kortere Tid agtes eller som lovlig anses; Kommer der Tvist om Opsigelsen, maa den Sigtede, i Mangel af Bevist, for Politie-Retten aflægge sin Benægtelses Eed, og, i Mangel deraf, maa det tillades den Sigtede at aflægge Bekræftelses Eed.

§. 4.

Enhver, som haver modtaget Faste-Penge, maa ey levere samme tilbage, men være pligtig rette Faredag at begive sig i sin Tieneste,
og

og der den omforenede Tid at forblive, indtil de samme, efter lovlig Opsigelse, forlader; og endskjønt nogen forlover sig og vil indtræde Ugteskab, bør de dog være pligtige først at udtjene den belovede Tid, med mindre dertil høves Huusbondens Samtykke.

§. 5.

Hvilken Tjeneste-Karl eller Pige, som ey vil begive sig i den Tjeneste de ere fæstede til, skal betale Fæste-Pengene tilbage, og desuden hensættes til at arbejde i Lughuset udi saa lang Tid, som de ellers udi den fæstede Tjeneste skulle have forblevet.

§. 6.

Samme Straf bør den Tjeneste-Karl eller Pige være undergivet, som uden forlig Aarsag, saasom, at blive ilde medhandlet af sin Huusbonde eller detslige, begiver sig uden Huusbondens Billie, førend rette Færedag, af sin Tjeneste, og desuden miste den Løn som er fortient og kunde høves tilgode, til den Dag de saaledes urettelig forlade Tjenesten, da denne Løn bør være forbrudt, halvdeelen til Huusbonden og halvdeelen til Manufactur-Huset.

§. 7.

Huusbonden skal være pligtig til Færedag at modtage den fæstede Karl eller Pige, og beholde den i sin Tjeneste, indtil de, efter lovlig Opsigelse paa enten af Siderne, kand stilles ad, med mindre Huusbonden kunde bevise, at den fæstede Tjener er hengiven til Utroeskab, Drukkenskab eller detslige grove Laster.

§. 8.

Hvilken Huusbond som ey til Færedag vil modtage den fæstede Karl eller Pige, skal miste de udgivne Fæste-Penge, betale samme et halvt Aars Løn, og desuden bøde til Politie-Cassen 2 Rdlr., og om han ey dette kand udrede, straffes han efter Forordningen af 6te Decembris 1743, med mindre Huusbonden, efter at have fæstet Tjeneren, er kommen i Erfaring om og kand bevise, at samme er hengiven til Utroeskab, Drukkenskab eller andre grove Laster.

§. 9.

Ligeledes bør den Huusbonde, som uden saadan gyldig Aarsag bortviiser nogen af sin Tjeneste førend rette Færedag, ey at-

leene betale Tjeneren sin fulde Løn, indtil den Tid den, efter lovlig Opsigelse maatte forlade Tjenesten, men end og desuden betale et halvt Aars Løn, tillige Døling imellem Politie-Cassen og Manufactuur Huus-Cassen, og, i Mangel af Betaling, straffes efter Forordningen af 6te Decembris 1743.

§. 10.

Befindes nogen Tjeneste-Tjende uden Grund eller Føye at Plage over sin Huusbond, skal samme straffes med nogle Dages Fængsel paa Band og Brød, hvorimod den Tjener, som beviser at lide Fornærmelse af Huusbonden, skal forhielpes til al bilig Satisfaktion, saa at dersom Huusbonden ey giver sin Tjener forsvartlig Kost eller betaler Lønnen i rette Tid, skal Tjeneren da have Frihed til at forlade sin Tjeneste, og Huusbonden straffes efter foregaaende 9. §. Item dersom Tjeneren tilde medhandles af Huusbonden uden lovlig Aarsag, da skal Huusbonden, foruden at straffes efter Loven, ligeledes betale efter næstforrige Post.

§. 11.

Alle og enhver skulle nøye holde sig Lovens 3die Bogs 2 1de Cap. 12 Art. efterrettelig, og ikke fæste nogen uden Bevis, at deres forrige Tjeneste lovlig er ovsagt, ey heller antage nogen i deres Tjeneste, uden de have Pass og Skudsmaal fra deres forrige Huusbonde; saa skal og enhver Huusbonde give sine Tjeneste-Folk, naar de hannem forlade, saadan Skudsmaal, som de have fortient, og derudi udtrykkelig melde deres For- og Tilnavn, deres Alder, om de ere gifte eller ey, hvor længe de have været i hans Tjeneste, og hvorledes deres Forhold have været i samme deres Tjeneste, da derudi aldeles ikke maa forbigaaes eller dolges, om deres Forhold har været slæt og utilbørligt, paa det andre ikke derved skulle blive besdraagne; hvo som herimod handler, skal bøde 1. Muldt til Politie-Cassen 2 Rixdaler.

§. 12.

Dersom nogen befindes at forlokke, eller overtale anden Mandes Tjende til at opsigge eller forlade deres Tjeneste, da skal samme straffes

straffes efter Lovens 6te Voge 2de Cap 4de Art. og deuden ey vares
tilladt at beholde samme Dieneste i sin Dieneste.

§. 13.

Ingen maa modtage eller huuse anden Mandes Tjener eller Pæ-
re-Dreng, som ey lovligen ere skildte fra deres Huusbonder, uden
strax at melde det baade paa Politie-Kammeret og for Huusbonden,
under Straf af 2 Rixdaler til Politie-Cassen.

§. 14.

Den Tjeneste-Tjende, som befindes og overbevises at opføre sig
skideeløs, trodsig eller opsehgig i sin Dieneste, skal straffes med nog-
le Ugers Arbejde i Zugthuset, efter befindende Omstændigheder,
som Politie-Mesteren, efter at det for ham er andraget, uopholde-
ligen haver at undersøge og paakiende.

§. 15.

De Qvindfolk, som enten formedelt Svagbed eller andre Nar-
sager komme af deres Dieneste, skal, saa snart de blive saa friske,
at de noget kand arbejde, anmeldte dem paa Manufactur-Huset,
for der at spinde, da dennem af Directionen levetes et Brev, at
de ere blandt Husets frte Spinderster, hvortil Brevs tilbageleve-
res, naar de enten begive sig i stadig Dieneste, eller bevise paa
anden lovlig Maade, at vil ernære sig, hvorimod de gives Attest
om deres Forhold; Men skulle det befindes, at slige Qvindfolk ey
arbejde troeligen, men søge allene under dette Skiu at vedblive et
ørkeeløs Levnet, skal Brevet dennem fratages, og de til Arbejde
paa Zugt-Huset hensesattes, indtil de bevistligen kand godt-
gjøre, at de ere fæstede til stadig Dieneste, da de dog ey maa løg-
ves forend rette Færedag.

§. 16.

Ingen unge Qvinde-Mennesker, som ere friske og kand tiene for
deres Brod, maa hentligae ledige og uden Dieneste, ey heller sælge
Frugter og dertilige; Befindes noget Qvinde-Menneske herimod at
handle, skal hun til Arbejde udi Zugthuset hensesattes, indtil hun
kand komme i stadig Dieneste.

§. 17.

Egeledes skal alle de Mandfolk som henligge over et halvt Aar ledige, uden at begive sig i Tjeneste, naar de ey formedelst Alderdom og Svaghed derfra hindres, ansees og straffes som Løsgjængere, hvad enten de ere Haandverks-Svenne eller andre Arbejds Folk.

§. 18.

Til Bequemmelighed saavel for dem som søge, som dem, der behøve Tjeneste, skal Magistraten, med Stiftamtmandens Approbation, bestikke en Fæstemand og tvende Fæste-Koner af en bekiendt, stille og stikkelig Opførsel, som ey maa holde nogen slags Skienke- eller Vertshuus, ey heller tillade Tjeneste-Folk eller anden Ungdom hos dem at holde nogen Samling, men under vedborlig Tiltale og Straf, rette sig efter den dem af Stiftamtmanden ved Magistraten meddelende Instrux, imod at nyde derfor den ved samme fastsatte Belønning.

§. 19.

Alle de Tjeneste = Folk, som ey selv kunde skaffe sig Tjeneste, skulle være pligtige jevnlig at anmeldte sig hos en af de der i Byen anordnede Fæste-Mænd og Fæste-Koner, som da søge for at skaffe dem Tjeneste; Og hvilken Tjeneste-Karl eller Biqe, som befindes leedig at henligge, og enten ikke have jevnlig meldt sig hos en af Fæstemændene for at faae Tjeneste, eller ikke har villet antage Tjeneste, naar samme har været dem tilbuden, skal straffes som Løsgjængere, med Tugthuus-Arbejde.

§. 20.

Skulle nogen blive syg i sin Tjeneste, og ikke enten selv have Slægt eller Venner at kunde bekomme sit Ophold hos, eller selv kunde formaae at bekoste sin Underholdning i Svagheden, skal Huusbonden være pligtig at sørge for saadan Tjeneste-Tyendes Cuur og Ophold, indtil de enten blive friske, eller kand komme ind paa Syge-Huus; Og dersom nogen Huusbond herimod handler, og af sit Huus udjaager sin Tjeneste-Tyende, der er syg, skal han betale i Mulet til Policie-Cassen 2 Rixdaler.

§. 21. Foræl-

§. 21.

Sorældre som tillade deres smaa Børn at løbe paa Gaderne, hvorefter ved lettelligen Skade og Ulykke af Hæste og Vogne kan forarsages, skal straffes hver Gang deres Skiodesløshed saaledes befindest, med at betale i Rixdalers Mønt til Politie-Cassen.

§. 22.

Arbeyds Folk, Sissere, Matroser, Soldater og de, som kan agtes liige med dem, maa ey holde nogen Tieneste Pige under Straf af Tugthuus Arbejde for Tienersken, og i Rixdalers Bøder til Politie-Cassen for den, som Tienersken holder, med mindre særdeles Aarsager, som Dommeren kan ansee gyldige, gjør saadan Tienerskes Holdelse høyst nødvendig.

§. 23.

De som holde Vin, Caffe, og Skianke-Huuse for Folk af fornemme og borgerlig Stand, maa ey holde meere end en Tieneste-Pige, som ansees for nok til Huusholdningen, da Opvartning for Gæsterne bør skee ved Mands-Personer; i gemeene Bært-Huuse, som søges af Folk under Borger-Stand, maa aldeles ey holdes nogen Tieneste-Pige, alt under Straf i begge Fald, saaledes som ved 22 §. er fastsat.

§. 24.

Folk af den Stand, som i 22 §. ere benævnte, maa ey af deres vorne og tjenesteføre Døttre holde, under hvad Paaskud det end maatte være, hiemme hos sig, og uden lovlig Tieneste, meere end een, og, naar de holde Skianke eller Bærtshuus, ingen, alt under den ved fornævnte 22 §. fastsatte Straf; Væres der Tvivl om Rigtigheden af den Attest, som en eller anden af dem, som har Tilladelse at holde Tieneste Piger, kunde have udar-

ven om, at sigt eller andet Qvinde = Menneſke virkeligten var i dens Tieneste, maa Dommeren have Frihed til derom at paa-
legge Attestanten Eed, i Mangel af hvilken Attestanten boder
2 Rixdaler til Politie-Caffen, og den urigtig angivne Tieneste
ansees som Løsgtenger med Tugthuus Arbejde.

§. 25

Politie-Mesteren skal overalt sørge for at denne Anordning
stricte efterleves, og i Særdeleshed have nøye Indseende med, at
Løsgtængere paagribes og straffes, saa skal Han og, i Særdeleshed,
naar det for Ham af vedkommende Huusbonder er bleven
andraget, ved sine Beriente lade de af deres Tieneste udeblivende
eller undvigte Tieneste Folk paagribe, paa det de, efter denne
Anordnings Bydende, kan worde tiltalte og straffede; I den Hens-
sende skal og alle Huusbonder strax indberette til Politie Me-
steren, saavel naar nogen af deres Tieneste Folk udebliver eller
undviger af deres Tieneste, som naar de selv maatte finde sig
besøgede til at bortviise nogen af deres Tieneste, formedelst Utroes-
skab, Eiderlighed, Drukkenskab, Opsæghed, eller anden saadan
grov Forsælse.

§. 26.

Ligesom Politie-Mesteren overalt skal anvende Flid til denne
Anordnings nyeste Efterlevelse, og i sær sørge for Løsgtengeres
Hemmelse og Afstæffelse, saa skal og alle de Sager, hvilke Pers-
soner de end maatte angaae, som herrøre af denne Anordnings
Overtrædelse, ved Politie-Kammeret forhøres, og der i første In-
stans paadømmes.

§. 27.

Den, som finder sig misnoyet med Politie-Mesterens Dom,
skal være pligtig, inden 8te Dage fra Afsligelsen at paaanke same-
me for Politie-Commissionen, men efter den Tid skal han ikke
have

have Magt til derpaa videre at tale; og skal saadan Baaanke
skee ved skriftlig Memorial, uden nogen ordentlig Stævning.

Derefter du Dig allerunderdanigst haver at rette og denne Vo-
res Befaling ved en trykt Placat til alles Efterretning at lade
bekiendtgjøre, samt Os i øvrigt at indberette, at Du denne Vo-
res Ordre haver bekommet; befalendes dig Gud. Skrevet paa
Vort Slot Fredensborg den 7de Augusti 1776.

Under Vor Kongelige Haand og Siegnet,

Christian R.

O. Thott,

Luxdorph. P. Aagaard,

Hvilket til alle Bedkommendes allerunderdanigste Efterret-
ning og Efterlevelse ved denne Placat offentlig bekiendtgjøres.

BERGEN, den 3te Augusti 1776.

Schouboe,

(L. S.)

[Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page]

25498